

Brilliant Academic Council

वार्षिक परीक्षा - 2018-19

कक्षा - सप्तमी

विषय - संस्कृतम्

समय: 2:30 होरा
दिनांक: 06.03.2019

अंका: 80
दिन बुधवासरः

निर्देश:-

- (1) अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति (क), (ख), (ग), (घ)। चतुर्णां खण्डानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लेखनम् अनिवार्यम् अस्ति।
- (2) यथासम्भवं प्रत्येक खण्डानाम् उत्तराणि क्रमशः प्रदातव्यम्। अशुद्धिषु अंकं कर्तनम् भविष्यति।

खण्ड - (क) अपठितः गद्यांशः

प्र.1 गद्यांशं पठित्वा निम्नलिखितप्रश्नानां उत्तराणि लिखत -

एकः कर्तव्यपरायणः नगररक्षकः आसीत्। यदा सः इतः ततः अभ्रमत् तदा एकम् वृद्धम् महापुरुषम् अपश्यत्। सः वृद्धः आम्रवृक्षस्य आरोपणे लीनः आसीत्। इदम् दृष्ट्वा सः नगररक्षकः तम् वृद्धम् महापुरुषम् अवदत्-“भवान् किमर्थम् वृथा परिश्रमम् करोति? यतः यदा एषः वृक्षः फलिष्यति तदा भवान् जीवितः न भविष्यति, अतः अलम् एतेन श्रमेण।” महापुरुषः हसित्वा अवदत्-“पश्यतु भवान् एतान् फलयुक्तान् वृक्षान्। एतेषाम् आरोपणम् मया न कृतम् परम् अहम् फलानि खादित्वा सन्तुष्टः भवामि। अतः यदा मम आरोपितस्य वृक्षस्य फलानि अन्ये खादिष्यन्ति, अहम् पुनः प्रसन्नः भविष्यामि।” महापुरुषस्य वचनम् श्रुत्वा नगररक्षकः अचिन्तयत्-“अहम् अपि वृक्षान् आरोपयिष्यामि।”

I. एकपदेन उत्तरत।

2

1. नगररक्षकः कीदृशम् महापुरुषम् अपश्यत्।
2. कः अवदत्-“अलम् एतेन श्रमेण।”
3. वृद्धः कम् कथयति-“अहम् पुनः प्रसन्नः भविष्यामि।”
4. महापुरुषः कस्य वृक्षस्य आरोपणे लीनः आसीत्?

II. एकवाक्येन उत्तरत।

4

1. यदा नगररक्षकः इतः ततः अभ्रमत् तदा कम् अपश्यत्?
2. अन्ते नगररक्षकः किम् अचिन्तयत्?

2

III. यथानिर्देशम् उत्तरत।

1. 'नगररक्षकः' इत्यस्य विशेषणपदम् किम्?
2. गद्यांशे 'व्यर्थम्' इति पदाय कः शब्दः?
3. 'अप्रसन्नः' इत्यस्य विलोमपदम् लिखत।
4. 'भविष्यामि' क्रियापदस्य कर्तृपदम् किम्?

IV. अस्य गद्यांशस्य शीर्षकमेकम् लिखत।

2

प्र.2 मंजूषाप्रदत्तपदानां सहायतया पत्रं सम्पूर्णं कुरुत।

5

स्वविद्यालयस्य वार्षिकोत्सवं वर्णयन् पत्रं प्रति पत्रमेकं लिखत।

(अपने विद्यालय के वार्षिकोत्सव का वर्णन करते हुए पिता के प्रति एक पत्र लिखिए।)

चिन्मयः छात्रावासः

नवदेहली

तिथि : 10-09-20XX

परमपूज्याय जनकाय नमः!

अत्र सर्वम् कुशलं तत्रास्तु।

गते (1).....अस्माकम् (2).....वार्षिकोत्सवः (3).....। अस्मिन् उत्सवे
(4).....प्रमुखातिथिः आसीत्। अस्माकम् विद्यालये अनेके सांस्कृतिकाः (5).....
अभवन् केचन् छात्राः अगायन् केचन् च अनृत्यन्। प्राचार्यः विद्यालयस्य (6).....अपठत्।
शिक्षानिदेशकः (7).....अकरोत्। अहम् अपि (8).....प्राप्तवती यतः अहम् कक्षायाम्
प्रथमम् स्थानम् (9).....। मातृचरणयोः मम प्रणामाः।
(10).....पुत्री

ऋचा

भवदीया, पुरस्कारम्, विद्यालयस्य, प्रतिवेदनम्, सप्ताहे, लब्धवती
शिक्षानिदेशकः, पुरस्कारवितरणम्, अभवत्, कार्यक्रमाः

प्र.3 मंजूषायाः सहायतया अधोलिखित संवादस्य रिक्तस्थानेषु उचितपदानि पूरयत -

5

अनुजा - हे- भगिनी! अद्य कः वारः (1).....?

ज्येष्ठा - अद्य तु भेमवासरः अस्ति

अनुजा - तर्हि श्वः बुधवासरः भविष्यति ह्यः च (2)..... आसीत्।

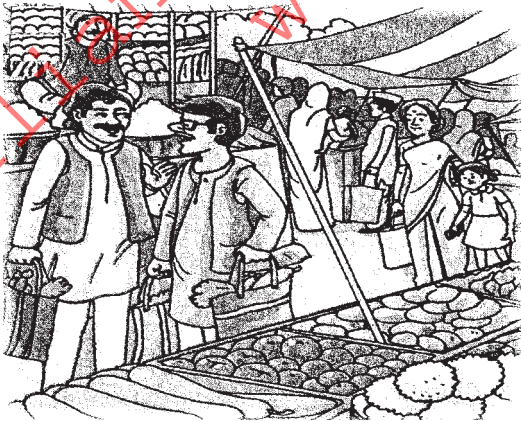
ज्येष्ठा - सत्यम् (3).....। परश्वः (4)..... तु वयं सर्वे पितृ व्यस्य गृहे चलिष्यामः तत्र तु मातुलः

मातुलानि अपि आगमिष्यतः। यतः बृहस्पतिवासरे तु (5)..... अनुजस्य जन्मदिवसः भविष्यति।

मंजूषा - (कथयसि, अस्माकम्, अस्ति, बृहस्पतिवासरे, सोमवासरः)

प्र.4 अधोदत्तं चित्रम् दृष्ट्वा पंचवाक्येषु वर्णनं कुरुत -

10

शाकस्य आपणम्, विविधानि शाकानि,
आलुकम्, पलाण्डुः, रक्तफलम्,
कूष्माण्डम्, गोजिहिका, वृन्ताकः,
जनाः, अम्बा, बालिका, स्यूतः

खण्ड - ग (अनुप्रयुक्त व्याकरणम्)

प्र.5 (अ) अधोप्रदत्तान् घटिकान् दृष्ट्वा उचितं पदं चित्वा च समयं लिखत।

2.5

4.15 =

- (i) चतुर्वादनम् (ii) सपादचतुर्वादनम् (iii) पादोनचतुर्वादनम्

7.45 =

- (i) पादोननववादनम् (ii) पादोनअष्टवादनम् (iii) पादोनसप्तवादनम्

8.30 =

- (i) सार्धषड्वादनम् (ii) सार्धसप्तवादनम् (iii) सार्धअष्टवादनम्

9.45 =

- (i) सपादनववादनम् (ii) पादोननववादनम् (iii) पादोनदशवादनम्

10.30 =

- (i) सार्धदशवादनम् (ii) सार्धषड्वादनम् (iii) सपाददशवादनम्

(ब) अङ्कैः लिखितं समयं शब्दैः लिखित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -

2.5

- सा 6:00 वादने सज्जा भवति।
- शोनी 7:30 वादने विद्यालये प्रविशति।
- सा 2:45 वादने गृहं गच्छति।
- सा 3:15 वादने भोजनं पचति।
- सा 9:00 वादने भ्रमणाय गच्छति।

प्र.6 (अ) कोष्ठकात् उचितं संख्यापदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -

2.5

- गृहे (2) छात्रे गृहकार्यम् कुरुतः। (द्वौ / द्वे)
- वृक्षे (2) फले स्तः। (द्वौ / द्वे)
- अत्र (2) गजौ भ्रमतः। (द्वे / द्वौ)
- सप्ताहे (7) दिवसाः भवन्ति। (सप्ताः / सप्त)

(ब) कोष्ठकात् उचितं संख्यापदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -

2.5

- 60 (षष्टिः / षोडशः)
- 35 (त्रिपञ्चाशत् / पञ्चत्रिंशत्)
- 69 (षड्णवतिः / नवषष्टिः)
- 99 (नवनवतिः / नवनवदशः)
- 100 (लक्षम् / शतम्)

प्र.7 (क) उचित पदं चित्वा वाक्यानि पूरयत -

2.5

1. छात्राः पठन्ति । (ग्रन्थम् / ग्रन्थः)
2. जनाः चलन्ति । (चरणाभ्याम् / चरणयोः)
3. खगाः वसन्ति । (नीडानाम् / नीडेभु)
4. वने नृत्यति । (मयूरेण / मयूरः)
5. सूर्यः भवति । (प्रकाशेन / प्रकाशय)

(ख) उचित पदं चित्वा वाक्यानि पूरयत -

2.5

1. नमः ।
2. माता स्निहयति ।
3. स्वाहा ।
4. दिव्या कुशला ।
5. अलम् ।

वार्तालापेन
धावने
अग्नये
पुत्रे
लक्ष्म्यै

प्र.8 (क) उचित मेलनं कुरुत -

2.5

1. मिलित्वा - क्रोधित होकर
2. घात्वा - आकर
3. क्रुद्ध्वा - पढकर
4. संपद्य - सूँघकर
5. आगम्य - मिलकर

(ख) अधोलिखितपदानां उचितं प्रकृति - प्रत्यय विभागं प्रदत्त विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत - 2.5

1. गत्वा - (i) गम् + क्त्वा (ii) गम् + ल्यप् (iii) ग + त्वा
2. ज्ञात्वा - (i) ज्ञान् + क्त्वा (ii) ज्ञा + क्त्वा (iii) ज्ञात् + क्त्वा
3. नीत्वा - (i) नी + क्त्वा (ii) नि + क्त्वा (iii) नय + क्त्वा
4. कृत्वा - (i) कृत् + वा (ii) क्री + क्त्वा (iii) कृ + क्त्वा
5. दत्वा - (i) दा + क्त्वा (ii) द + त्वा (iii) दत् + क्त्वा

प्र.9 (क) निम्नलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां वचनं संशोध्य पुनः लिखत -

2.5

1. ऋचे पंचवादने उत्तिष्ठति ।
2. तत्र द्वौ गायकः गायतः ।
3. ते लताः पततः ।
4. दशरथस्य चत्वारः पुत्रः आसन् ।
5. कपयः चणकान् खादति ।

(ख) निम्नलिखित वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां लिङ्गं शुद्धं कृत्वा पुनः लिखत -

2.5

1. मार्गम् उभयतः वृक्षाणि सन्ति ।
2. तव मित्रः आगच्छति ।
3. आत्मा अजरा अमरा च भवति ।
4. सुगन्धितः पवना वहति ।
5. अग्निः प्रःज्जवलिता भवति ।

खण्ड – घ (पठित अवबोधनम्)

प्र.10 (क) प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत – (कश्चित् – 5) 2.5

1. वृक्षे का प्रतिवसति स्म?
2. का भोगकरी?
3. का भाषा प्राचीनतमा?
4. कौटिल्येन रचितं शास्त्रं किम्?
5. के सर्वकाराय धनं प्रयच्छति?
6. हरिणः किम् खादति?
7. का विहसति?

(ख) प्रश्नानाम् उत्तराणि एकवाक्येन लिखत – (कश्चित् – 5) 5

1. चटकायाः विलापं श्रुत्वा काष्ठकूटः तां किम् अपृच्छत्?
2. अस्माभिः किमर्थं संस्कृतं पठनीयम्?
3. संगणकस्य कृते सर्वोत्तमा भाषा का?
4. व्यये कृते किं वर्धते?
5. गुरुणां गुरुः का अस्ति?
6. भाग्यक्षये आश्रयः कः?

प्र.11 रेखाङ्कित पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – 2.5

- (i) कालेन चटकायाः सन्ततिः जाता।
- (ii) चटकायाः नीडं भुवि अपतत्।
- (iii) गजस्य वधेनैव मम दुःखम् अपसरेत्।
- (iv) काष्ठकूटः चञ्चा गजस्य नयने स्फोटयिष्यति।
- (v) विद्याविहीनः नरः पशुः अस्ति।

प्र.12 विलोमपदानि मेलयत – 2.5

- (i) मन्दम् नूतनम्
- (ii) नीचैः स्निग्धम्
- (iii) कठोरः पर्याप्तम्
- (iv) पुरातनम् उच्चैः
- (v) अपर्याप्तम् क्षिप्रम्

प्र.13 उचितकथनानां समक्षं 'आम्' अनुचितकथनानां समक्षम् 'न' लिखत – 2.5

- (i) धावनसमये अश्वः खादति।
- (ii) ऊष्टः पृष्ठे भारं न वहति।
- (iii) सिंहः नीचैः क्रोशति।
- (iv) वने व्याघ्रः गर्जति।
- (v) हरिणः नवघासम् न खादति।

प्र.14 अधोलिखितानि पदानि निर्देशानुसारं परिवर्तयत – 2.5

- (i) भल्लुकः (तृतीया – एकवचने)
- (ii) उष्ट्रः (पंचमी – द्विवचने)
- (iii) हरिणः (सप्तमी – बहुवचने)
- (iv) व्याघ्रः (द्वितीया – एकवचने)
- (v) चित्रपतङ्गः (प्रथमा – बहुवचने)

प्र.15 मंजूषातः समानार्थकपदानि चित्वा लिखत -

2.5

(i) धरणी	पृथिवी,
(ii) करालम्	जले
(iii) सलिले	वने
(iv) विपिने	मृगः
(v) हरिणः	भयङ्करम्

प्र.16 कोष्ठकात् उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -

2.5

(i) बालिका मधुरं गायति ।	(एकम् , एका , एकः)
(ii) कृषकाः कृषिकर्माणि कुर्वन्ति ।	(चत्वारः , चतस्रः , चत्वारि)
(iii) पत्राणि सुन्दराणि सन्ति ।	(ते , ताः , तानि)
(iv) धेनवः दुग्धं ।	(ददाति, ददति , ददन्ति)
(v) वयं संस्कृतम् ।	(अपठम् , अपठन् , अपठाम)

प्र.17 मंजूषातः क्रियापदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -

2.5

(i) काष्ठकूटः चञ्चा गजस्य नयने
(ii) मार्गे स्थितः अहमपि शब्दं
(iii) तृषार्तः गजः जलाशयं.....
(iv) गजः गर्ते
(v) गजः शुण्डेन वृक्षशाखाः

मंजूषा - (करिष्यामि, गमिष्यति, पतिष्यति, स्फोटयिष्यति, त्राटयति)

=== 000 ===

विद्यायाः प्रकाशयति तत्परम्
Wisdom for Universal Enlightenment